

Mutta mikä ”Närpiön malli” sitten on? Ehkä ei olekaan yhtä mallia vaan monia yhteistyömuotoja, jotka on saatu toimimaan. Työnantajien aktiivinen ja esimerkillinen toiminta on saanut tukea kunnalta, jonka toimintaa kehitettiin pakolaisten vastaanoton aikoihin, jolloin määrät olivat pieniä. Kun tulijoiden määrä 2000-luvulla kasvoi, tiedettiin jo, kuinka toimitaan. Paikkakunnan koko ja päättäjien asenne vaikuttivat: tulijat miellettiin uusiksi kuntalaisiksi eikä esimerkiksi vain tilapäiseksi työvoimaksi. Merkittäviä paikallisia konflikteja selvityksessä mainitaan vain yksi. Sosiaalinen kontrolli toimii, ja muuttajaryhmät, jotka ovat jo asettuneet paikkakunnalle, pitävät huolen siitä, että uudet tulijat eivät aiheuta ongelmia. Kyse on siis ”positiivisesta kehästä”, vaikka muutamia ongelmiaakin tulee esiin.

Selvityksessä todetaan muutamia erikoisia byrokratiakielemuroita. Työolupien käsittelyajat ovat pitkiä, usein 8–10 kuukautta. Työhön tulevilta vaadittava toimeentuloraja on niin korkea, että he eivät usein kykene tuomaan perhettään Suomeen – paitsi siinä tapauksessa, että molemmat puoliset saavat työtä, mikä taas voi olla vaikeata niin kieli- ja ammattitaitoon kuin kulttuuriinkin liittyvien syiden vuoksi. Jos tulotaso alentuu tilapäisestikin, uhkaa oleskeluluvan menetys; noin kahden ja puolen tuhannen euron raja on siinä määrin korkea, että monet kantasuomalaisetkin perheet jouduttaisiin poistamaan maasta, jos heidän kohdallaan käytettäisiin samaa kriteeriä. Tämä raja koskee käytännössä nimenomaan EU:n ulkopuolelta tulleita, joita Närpiöön muuttaneet usein ovat.

Toinen laajempi ongelma koskee selvityksen mukaan sitä, että pienen paikkakunnan työvoiman kysyntä on rajallista. Närpiön työpaikat vaativat tyypillisesti ammatillista osaamista, mutta korkeakoulutuksen saaneille töitä tarjolla on melko vähän. Kantaväestön ja maahanmuuttajien eriarvoisuus voi ilmetä vähitellen korkeampaan koulutukseen pääsyn ja hakeutumisen väestöryhmittäisinä eroina. Ruotsinkielisenä voi hakeutua työhön vain joillekin Suomen alueille. Alueellinen yhteistyö ja kielikysymykset vaikuttavat merkittävästi siihen, missä määrin koulutetut nuoret – keitä he sitten ovatkin – pysyvät paikkakunnalla ja vaikuttavat näin sen ja koko Pohjanmaan kehitykseen.

Vakuuttamisen historiaa

PEKKA WAHLSTEDT

Vakuutus ja vakuuttaminen ovat nykyihmiselle samanlainen selviö ja elämän suoja kuin vaatteet, ravinto ja koti. Vakuutuksia löytyykin kaikille elämänalueille asunnosta ja omaisuudesta terveyteen ja jopa kuolemaan asti. Harva kuitenkaan on pohtinut vakuutuksen olemusta syvemmin ja perehtynyt sen historiaan.

Tämän tekee väitöskirjassaan Jyri Liukko, joka käy läpi vakuutuksen historian ja lähökohdat. Vakuutuksen erot

taa esimerkiksi sosiaaliturvasta tai pankkilainoista se, että siinä kietoutuvat kiintoisalla tavalla yhteen julkinen valta ja yksityinen liiketalous, sosiaalinen ja yksilöllinen ajattelu. Tai tarkemmin sanoen, vakuutuksen historia on näiden kahden välistä dynaamista vuorovaikutusta, jossa ne muokkaavat ja kehittävät toisiaan.

Vakuuttaminen meidän tuntemassamme muodossa sai alkunsa 1800-luvulla. Tärkeä tekijä oli todennäköisyyslasken-

Jyri Liukko
Solidaarisuuskone
Elämän vakuuttaminen ja
vastuuajattelun muutos
Gaudeamus, 2013

nan ja tilastotieteen kehittymisen. Niiden avulla voitiin ennakoita riskejä ja laatia ennustuksia. Tähän liittyi myös se, että näitä riskejä ja onnettomuuksia ei voida laittaa yksilön vastuulle, vaan ne voivat kohdata ketnet tahansa milloin tahansa. Se-

kä sosiaali- että yksityinen vakuutus perustuvatkin riskien yhteiseen jakamiseen – ”kaikki yhden puolesta ja yksi kaikkien puolesta” on vakuuttamisen tunnuslause.

Näin on myös vapaaehtoisen ja yksityisen vakuutuksen kohdalla. Yksityisiä vakuutusyhtiöitä alettiin kutsua keskinäisiksi vakuutusyhtiöiksi, missä sana ”keskinäinen” viittasi siihen, että vakuutuksen ottajat myös omistivat yhdessä vakuutusyhtiönsä. Yksityisessä vakuuttamisessa yhtäältä toteutui solidaarisuus, ihmisten keskinäinen riippuvuus, mutta toisaalta yksityinen vakuutus edisti myös liberaalia yksilönvastuuta, säästäväisyyttä ja kaukonäköisyyttä.

Kiintoisaa on, että myös yksityisen vakuutuksen myyjät näkivät itsensä eräänlaisina lähetysohjekirjoittajina ja kansanvalistajina, jotka kiersivät ovelta ovelle levittämässä vakuutusasetta – tietä turvallisuuteen, joka kattaa työkyvyttömyyden, sairauden ja kuoleman. Vakuutuksen kaupalliset näkökohdat olivat toissijaisessa asemassa.

Julkisen vallan pakollinen perusturva ei ollutkaan yksityisen vapaaehtoisen vakuutuksen kilpailija ja vastustaja. Päinvastoin, kun julkinen valta takasi perusturvan ja kansalaiset vaurastuivat kovaa vauhtia, vapaaehtoinen vakuutus nähtiin lisäperusturvana, joka kilpailun sijasta täydensi ja rakentui perus-

turvan päälle ja varaan kuin rakennus peruskiven.

1980-luvulta lähtien sosiaalivakuutus ja yksityinen vakuutus ovat alkaneet etäännyä toisistaan, ja yksityisessä vakuuttamisessa sijoittaminen ja muu kaupallinen toiminta ovat nousseet tärkeään asemaan. Myös vakuutuksen tasa-arvoisuus on alkanut rakoilla siinä mielessä, että vakuutuksen ottajia seulotaan, ja tupakoivat, ylipainoiset ja muut riskeille alttiit joutuvat maksamaan enemmän lisäturvastaan.

Toisin kuin Liukko esittää, voisi kuitenkin ajatella, että seulominen hyödyttää myös kohteitaan, koska se kannustaa muuttamaan elämäntapoja terveellisempään suuntaan. Tietysti talouden hallitsemassa maailmassa on vaara, että vakuutuskin muuttuu pelkäksi bisnekseksi ja vakuutusyhtiöt alkavat sulautua yhteen pankkien ja muiden vastaavien kanssa – niin kuin on monesti käynytkin.

Liukko toteaa, että jo 1940-luvulla alkanut vakuutuksen tukeminen verotuksen kautta on aiheuttanut jo 1970-luvulta lähtien myös ongelmia. Toisaalta verovapaus loi vuonna 1960 kokonaisen uuden vakuutuslajin, yksilöllisen eläkevakuutuksen, ja on kärjistynyt esimerkki julkisen ja yksityisen vakuuttamisen vuorovaikutuksesta ja sen hedelmällisyydestä. Mutta samalla verotuet ovat kannustaneet näke-

mään eläkevakuutukset pelkkinä sijoitusvälineinä ja keinotekolun kohteina.

Ja nyt globaalin markkinatalouden aikakautena nämä vaarat ja houkutukset ovat moninkertaistuneet.

Vakuuttamisen historiaan perusteellisesti ja syvälle porautuva *Solidaarisuuskone* auttaa esittämään tällaista kehityskulkua. Vakuuttamisen historia paljastaa, että solidaarisuus on niin vahvasti sisäänrakennettu jo vakuuttamisen käsitteeseen ja lähtökohtaan, että tämän perustan murtuminen johtaisi koko rakennuksen romahtamiseen. Tämä tulee ehkä selvimmin ja konkreettisimmin esiin vakuutusmainoksissa, joiden tarkoitus ei ollut hämätä ja viedä ihmisten rahoja ja rakentaa pelkkää brändiä ja sädekehää vakuutusbisneksen ympärille, vaan valistaa ja vastuuttaa ihmisiä moraalisesti.

Näin vakuutustoiminta ja -instituutiot ovat eräänlaisia yksityisen ja julkisen välimuotoja ja synteesejä. Nyt kun nämä kaksi vetävät yhä enemmän eri suuntiin ja asettuvat toisistaan vastaan, vakuutusajattelun ja -eetoksen esiin nostaminen ja vaaliminen auttavat rakentamaan siltoja näiden kilpakumppanien välille. Siksi väitöskirjaksi selkeästi ja havainnollisesti kirjoitettu *Solidaarisuuskone* on pakollista luettavaa niin julkisen kuin yksityisenkin sektorin edustajille ja kannattajille.